

MAZOWIECKI
WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR
ZABYTKÓW

WD.5130.1.19.2012

Warszawa, dnia 26 września 2012 r.

POSTANOWIENIE NR 433/12

Na podstawie przepisów art. 89 pkt. 2, art. 91 ust. 4 pkt. 3 i 4, art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 - ze zm.), w trybie art. 32 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego (Dz. U. z 1960 r. Nr 30, poz. 168 – ze zm.), po rozpatrzeniu wniosku organizacji społecznej – Towarzystwa Opieki nad Zabytkami o/Warszawa z dnia 9 lipca 2012 roku

Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków

postanawia

odmówić wszczęcia postępowania w sprawie wpisu do rejestru zabytków – zgodnie z treścią wniosku – „zespołu urbanistyczno – architektonicznego składającego się z Placu Grzybowskiego, skweru i budynków stanowiących dowód istnienia w Warszawie centrum kultury żydowskiej, zarówno przed II wojną światową jak i po jej zakończeniu” – teren oznaczony na załączniku do wniosku; zespół tworzą: Synagoga Nożyków, 1898-1902; budynek administracyjno – biurowy, 1883, 1929-31 (ul. Twarda 6); budynek Teatru Żydowskiego, 1967 (plac Grzybowski 12/16); plac Grzybowski, XVII w. oraz skwer i zieleniec wokół synagogi, XIX/XX w.

Uzasadnienie

W dniu 9 lipca 2012 organizacja społeczna – Towarzystwo Opieki nad Zabytkami o/Warszawa (TONZ o/W) złożyła wniosek o dokonanie wpisu przedmiotowych obiektów i obszarów (organizacja wystąpiła z jednoczesnym żądaniem o jego dopuszczenie do udziału w postępowaniu na prawach strony, zgodnie z art. 31 § 1 pkt. 2 Kodeksu postępowania administracyjnego). Stowarzyszenie oparło swoje wystąpienie na celach statutowych oraz interesie społecznym, który reprezentuje. Zgodnie z § 9 pkt. 2 statutu celem stowarzyszenia jest w szczególności: „propagowanie potrzeby opieki nad zabytkami i krajobrazem kulturowym (...)”. Powyższy cel TONZ realizuje m.in. poprzez „współpracę z jednostkami państwowymi i samorządowymi, zwłaszcza z instytucjami ochrony zabytków i ochrony środowiska”.

W szczególności organizacja uzasadniła swój wniosek tym, iż tenże „zespół urbanistyczno – architektoniczny (...)” prócz swych walorów historycznych (centrum przedwojennej żydowskiej dzielnicy) pełni także istotną w skali miasta funkcję jako nośnik niematerialnej kultury żydowskiej”. Wskazane komponenty, pochodzące z różnych okresów historycznych, a także – w ocenie wnioskodawcy – prezentujące „różne” wartości artystyczne, są wyrazem ciągłości tejże kultury, ukształtowanym głównie na przestrzeni ostatniego stulecia. Zdaniem TONZ tak istotny fragment miasta powinien uzyskać „osobny status quo, który będzie adekwatny do jego wyjątkowej wartości historycznej i niematerialnej”. Stowarzyszenie konstatuje, iż dotychczasowe formy ochrony nie zabezpieczają terenu przed „wielkimi inwestycjami wdzierającymi się barbarzyńsko w historyczną tkankę placu i jego otoczenia”.

Należy tu wskazać, iż Synagoga Nożyków oraz układ urbanistyczny placu Grzybowskiego są objęte bezpośrednią ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków (decyzje z dnia 1 grudnia 1973 roku oraz 1 lipca 1965 roku).

„otyychczas nie wskazano do indywidualnej ochrony „zieleni” wokół synagogi, jak również budynku tzw. Teatru Żydowskiego, przy czym status tego drugiego podlega bieżącemu kształtowaniu (polarność ocen czy jest on dobrem kultury współczesnej, czy też już obiektem o cechach zabytkowych). Natomiast, decyzją z dnia 13 lipca 2012 roku MWKZ, działając z urzędu w związku z wnioskiem organizacji społecznej - Zespół Kulturowego Dziedzictwa Warszawy „ZOK”, orzekł o nie wpisaniu do rejestru zabytków budynku administracyjno – biurowego (tzw. oficyny), położonego przy ul. Twardej 6, z uwagi na brak istotnych cech zabytkowych predestynujących do indywidualnej ochrony bezpośredniej oraz sankcjonując znane mu stanowisko stołecznego organu konserwatorskiego uzgadniające rozbiórkę nieruchomości.

Zgodnie z art. 31 § 2 K.p.a organ administracji publicznej jest zobowiązany do oceny przedłożonego wniosku zgodnie ze wskazaniami opisanymi w § 1 niniejszego przepisu. MWKZ podkreśla, że wszczynając postępowanie w sprawie wpisu do rejestru zabytków z urzędu, musi działać w przekonaniu, iż jego przedmiot odpowiada definicji legalnej zabytku określonej w art. 3 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wyżej wymieniona definicja określa, iż zabytkami nieruchomymi są obiekty będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną i naukową. Jednocześnie, MWKZ będąc organem administracji publicznej, działającym zgodnie z zasadami określonymi w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego, nie może kierować się założeniem o nadrzędności interesu społecznego nad interesem indywidualnym. Przywołany w niniejszej definicji zabytku interes społeczny jest prawnie równorzędny ze słusznym interesem strony, to z kolei pozwala założyć iż przyznanie danej rzeczy ochrony prawnej, z mocy decyzji o wpisie do rejestru zabytków, jest uznaniem jej szczególnej wartości.

MWKZ podnosi, iż zakres i możliwości jego działania określa ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zawierająca m.in. wyżej przytoczoną definicję legalną zabytku oraz zabytkowego zespołu budowlanego, jak i historycznego układu urbanistycznego. i tak, definicja zawarta w art. 3 pkt. 13 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa zespół budowlany jako powiązaną przestrzennie grupę budynków, wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi), zaś definicja „słownikowa” mówi, iż „zespół zabytkowy, nieruch. to w węższym rozumieniu pewna liczba zabytków stanowiących w przeszłości lub obecnie całość funkcjonalną (np. kościół z dzwonnica) bądź położonych w bezpośredniej bliskości i nie przemieszanych z budowlami niezabytkowymi (np. grupa kamienic) ujmowany w rejestrze zabytków jako jedna pozycja (...)” - M. Kurzątkowski, *Mały słownik ochrony zabytków*, Warszawa 1989, s. 91. Powiązania funkcjonalne i przestrzenne (zamyśli utrwalone w trójwymiarze), pozwalające wyodrębnić i objąć ochroną konserwatorską historycznie ukształtowany obszar, są wyraźnie wyakcentowane również w definicji historycznego układu urbanistycznego (vide art. 3 pkt. 12). Jak zauważa sam wnioskodawca, wymienione przezeń niezintegrowane elementy nie współtworzą „zespołu/układu” tak sensu stricto, jak i w rozumieniu prawnym.

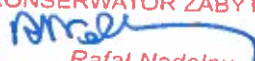
MWKZ precyzuje, iż wskazane do ochrony relikty rozplanowania i zabudowy, nie odpowiadają wyżej przytoczonym definicjom, a ich zakładana komplementarność ma charakter wyłącznie niematerialny zasadzający się na powiązaniu z kulturą żydowską. Powiązanie to tłumaczyć ma wypreparowanie z „dziełnicy”, zasiedlonej niegdyś przez ludność żydowską, fragmentu szczególnie - w odczuciu wnioskodawcy – zagrożonego „presją inwestycyjną”. MWKZ stoi na stanowisku, iż nie jest poprawne dowolne wykazywanie swoistej „autonomii” danego obszaru, przez wyróżnienie jej poprzez wpis do rejestru,

aktycznie tej odrębności nie posiadającej (w tym przy założeniu, iż dany układ bądź zespół rozumiane są jako indywidualny, wartościowy „utwór”). MWKZ pragnie również podkreślić, iż podstawowymi dokumentami zawierającymi wskazania chroniące kulturowe wartości cennych urbanistycznie obszarów są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Odnosząc się do zaznaczonej powyżej niejednoznaczności w ocenie wartości zabytkowych tzw. Teatru Żydowskiego MWKZ podnosi, iż prawna definicja zabytku oraz dobra kultury współczesnej nie zakłada relatywnego pojmowania zjawiska współczesności wyraźnie akcentując antagonizm pojęć „współczesny” – „zabytkowy”. Nawet, oceniając taki rozdział za anachroniczny organ administracji publicznej jest zobowiązany do uznawania powyższego za obowiązujący. Tym niemniej MWKZ jest świadom dotychczasowej nieefektywności ochrony dóbr kultury współczesnej, co z kolei wpływa na objęcie pojęciem zabytek obiektów stosunkowo młodych i co zostało usankcjonowane wraz z utworzeniem gminnej ewidencji m.st. Warszawy. Jednocześnie MWKZ jest zmuszony zaznaczyć, iż objęcie danego obiektu ochroną konserwatorską nie oznacza jednocześnie formalnego zagwarantowania trwałości sposobu jego użytkowania (np. jako instytucji teatralnej), ta bowiem może być dowolnie kształtowana w miarę potrzeby, aczkolwiek z poszanowaniem zabytkowej formy i substancji danego obiektu uznanych za wartościowe.

Wobec powyższego postanowiono jak w sentencji.

Na niniejsze postanowienie przysługuje stronom zażalenie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które należy złożyć za pośrednictwem tutejszego urzędu (na adres: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie, 00-373 Warszawa, ul. Nowy Świat 18/20) w terminie 7 dni od doręczenia przedmiotowego postanowienia.

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Rafał Nadolny

Otrzymują:

- 1.. Towarzystwo Opieki Nad Zabytkami o/Warszawa, ul. Morskie Oko 2, 02-511 Warszawa
- 2.. Prezydent m. st. Warszawy, Plac Bankowy 3/5, Warszawa
3. Towarzystwo Społeczno – Kulturalne Żydów w Polsce – Zarząd Główny, pl. Grzybowski 12/16, 00-104 Warszawa reprezentowane przez radców pranych Adama Brzozowskiego, Tomasza Barylskiego oraz Remigiusza Kmiolka (Kancelaria Prawnicza – Spółka Komandytowa „Brylski T., Olszewski A., Brzozowski A., Kancelaria Prawnicza”, ul. Krakowskie Przedmieście 4/6, lok. 115, 00-333 Warszawa
- 4.. 2xWUOZ a/a

Do wiadomości:

- 1.. Gmina Wyznaniowa Żydowska, ul. Twarda 6, Warszawa
- 2.. Wojewoda Mazowiecki, Plac Bankowy 3/5, Warszawa
- 3.. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa
- 4.. Stołeczny Konserwator Zabytków, ul. Nowy Świat 18/20, Warszawa
- 5.. Dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków w MKiDN, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, Warszawa
- 6.. Teatr Żydowski im. Estery Rachel i Idy Kamińskich, pl. Grzybowski 12/16, 00-104 Warszawa

W P L Y N E L O

0 1 PAŹ. 2012

OPŁATA POBRANA
TAKŻE PERCIE-POŁOŻONE
Umowa nr 3/CP
RH13-3/2011/JD
z Poczta Polska S.A.
z dnia 03.01.2011
Nadano w LP Warszawa 15

MAZOWIECKI
WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR
ZABYTKÓW

Wojewódzki Urząd Ochrony
Zabytków w Warszawie
ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa
www.mwkc.pl

POTWIERDZENIE ODBIORU

POST. NR 433/2012
WD

Towarzystwo Społeczno - Kult. Żydów w Pols
Zarząd Główny Pl. Grzybowski 12/16

00-104 Warszawa

reprezentowane przez

Kancelaria Prawnicza - Sp. Komandytowa

"Bryliski T., Olszewski A., Brzozowski A., kanca

ul. Krakowskie Przedmieście 4/6 lok.115

00-333 Warszawa

R

0085900734/92429769

(00)859007734792429769

2